

Hella Wuolijoki

*Kirjailija, liikenainen ja poliitikko
Helmen pitäjässä Mulgimaalta*

Virolais-suomalainen kirjailija, liikenainen ja yhteiskunnallinen vaikuttaja **Hella Wuolijoki** (vuoteen 1908 Ella Marie Murrrik) syntyi 21.7.1886 Helmen pitäjässä, Taageperan kunnassa, entisessä Alan krouvirakennuksessa.

Ellan isä **Ernst Murrrik** oli Taageperan kunnankirjuri ja opettaja. Isällä oli hyvät tiedot oikeustieteestä, minkä ansiosta hän pystyi kirjoittamaan myöhemmin kirjan perintö- ja siviilioikeudesta.

Taageperassa asuessaan Ernst Murrrik meni naimisiin **Kadri Kokamäen** kanssa, jonka isä **Ott Kokamägi** omisti varakkaan Lupen maatilan. Ott Kokamägi oli värikäs persoona – musiikkimies ja Viron kansallisen heräämisajan suurmiehen, Robert Jakobsonin, ystävä ja tämän ideoiden kannattaja. Kadri Murrrik sai lisäansioita puolisonsa Ernstin opettajan palkan lisäksi toimimalla Alan krouvin pitäjänä. Juuri kyseisessä kievarirakennuksessa syntyi perheen esikoinen Ella Marie. Vuonna 1897 Murrrikin perhe muutti Valkaan, jossa Ernst Murrrik piti jonkun aikaa kirjakauppaa. Ella aloitti koulunkäynnin Valgan tyttökoulussa vuonna 1897.

Ella Murrrikin muuttoa Suomeen edesauttoivat Helsingissä ja Lontoossa Viron suurlähettiläänä toiminut Oskar Kallas ja kirjailijapuolisonsa Aino. Vuonna 1904 Murrrik lähti opiskelemaan Helsingin yliopiston filosofiseen tiedekuntaan kansanperinnettä, estetiikkaa ja historiaa. Vuonna 1908 hän laati **Lapsirukka äidin haudalla** (*Vaenelaps ema haul*) -runolaulun pohjalta tieteellisen tutkimustyön ja valmistui Helsingin yliopistosta filosofian maisteriksi.

Murrrikilla oli Suomessa joukko bolševikkiystäviä ja -tuttavia. Tunnetuin heistä oli bolševikkien johtaja Lenin.

Murrrik avioitui vuonna 1908 **Sulo Wuolijoen** kanssa. Sulo oli nuori mies, jolla oli valoisa tulevaisuus, mutta hänen heikkoutensa oli alkoholi. Se olikin Hellan ja Sulon avioliiton kariutumisen pääasiallinen syy.

Wuolijoki piti huolta läheisistään. Äiti Kadri kuoli Suomessa 1929, mutta hänet on haudattu Taageperan hautausmaalle. Isä Ernst kuoli Suomessa 1942 ja on haudattu Helsingin hautausmaalle.

Ella Murrrikin ensimmäiset novellit julkaistiin Postimees-lehdessä 1902–1903. Ensimmäisen näytelmänsä hän kirjoitti 13-vuotiaana. Neljä vuotta myöhemmin hän kirjoitti näytelmän **Talulapsed** (**Maatilan lapset**). 1914 julkaistiin romaani **Udutagused** (**Usvantakaiset**), joka kertoo varakkaasta Valgemäen tilasta Mulgimaalla.

Samana vuonna julkaistiin sota-aiheinen alkusoinnullinen runolaulu **Sõja laul** (**Sodan laulu**). Wuolijoki käänsi kyseisen runon Bertolt Brechtin ja hänen sihteerinsä Margarete Steffinin kanssa saksaksi. *Sõja laul* -runon ilmestymisen jälkeen Wuolijoki ei julkaissut 16 vuoteen yhtään kaunokirjallista teosta.

Vuonna 1913 Wuolijoki aloitti työt Castrénin ja Snellmanin asianajotoimistossa. Hänen liikenaisen uransa alkoi 1914, kun hän aloitti työt tuontiagentuuriliikkeessä Kontro & Kuosmanen. Vuonna 1917 hän perusti oman yrityksen ja kävi kauppaa kahvilla, teellä, kaakaolla, vehnällä ja riisillä. 1918 Wuolijoki avasi Helsingissä oman salongin. Salongissa vieraili mm. suomalaisia ja ulkomaisia taiteilijoita ja huippupoliitikkoja. Suomeen äskettäin perustetun Suomen poliittisen poliisin työntekijät pitivät Wuolijoen salonkia ja häntä itseään tarkasti silmällä, sillä salongissa alkoi käydä yhä enemmän kommunisteja.

Lupen tila

Alan kievarirakennus 1959, Hella Wuolijoen syntymäpaikka

Liiketoimissaan kolme vuotta kestäneen tauon jälkeen Wuolijoki päätti jatkaa ja sai Marlebäckin kartanon kukoistamaan. Wuolijoki sai vuoden 1929 syksyllä Venäjän neuvostohallitukselta puutavarakauppaa koskevan toimiluvan 10 vuodeksi ja jo seuraavan vuoden keväällä uitettiin Suojärven rannalle perustetulle sahalle 73 000 ja vuonna 1931 jo 110 000 yksikköä sahapuuta. Yrityksellä oli parhaimpina aikoinaan kuusi sahalaitosta. Yritys työllisti Suomessa lähes 2400 ihmistä. Jonkin aikaa myöhemmin yritys yhdistyi suuremman yhtiön, Aunuksen Puu Oy:n, kanssa. Wuolijoki toimi vuosina 1927–1931 kyseisen yhtiön johtajana. Vuonna 1931 velkojat ottivat yhtiön haltuunsa ja Wuolijoki erotettiin. Syyksi esitettiin yrityksen alamäki, jonka aiheutti venäläisten epäreilu hintapolitiikka. Mutta Wuolijoella oli puunjalostuksen lisäksi muitakin liikesuunnitelmia Neuvostoliitossa. Vuonna 1931 Wuolijoki määrättiin Suomalainen Nafta Oy:n hallituksen ei-täysivaltaiseksi puheenjohtajaksi. Kyseisessä virassa hän toimi vuoteen 1937, jolloin neuvostoliittolaiset osakkaat myivät firman amerikkalaisille.

Wuolijoen seuraava proosa *Uduguste Leeni Tartus (Usvantakaisten Leeni Tartossa)* julkaistiin 1932. Wuolijoen viron kielitaito oli heikentynyt niin paljon, että häntä suositeltiin jatkamaan kirjoittamista suomeksi. Vuonna 1931 hän sai valmiiksi näytelmän **Minister ja kommunist** sekä **Koidula**. Seuraavan näytelmänsä **Laki ja järjestys** hän kirjoitti jo suomeksi. Tapahtumapaikkana on Suomi sisällissodan aikana. Vuonna 1936 sai ensi-iltansa Wuolijoen näytelmä **Palava maa** Tampereen työvänteatteerissa. Näytelmän tapahtumapaikkana oli Viro vuonna 1905.

Hella Wuolijoen todellinen läpimurto näytelmäkirjailijana alkoi Niskavuori-sarjan kirjoittamisen ja näyttämölle tuomisen myötä.

Wuolijoen kirjoittaman **Niskavuoren naiset** -näytelmän kantaesitys oli 31.3.1936. Hän kirjoitti sen Juhani Tervapään salanimellä. Kyseisessä näytelmässä avautuu vanhan ja perinteisen sekä uuden elämänsänteen välinen ristiriita. Niskavuoren naiset sai osakseen valtavan suosion. Siitä on tehty Suomessa tähän mennessä yli 40 näytelmäsovitusta. Wuolijoki kirjoitti 1937 **Juurakon Hulda** -näytelmän, ja sen jälkeen **Justina** -näytelmän. **Virheä kulta** -näytelmän kantaesitys oli 1938. Vihreä kulta sekä **Vastamyrkky** -näytelmissä on päähenkilö, joihin kirjailija on samaistunut.

Niskavuoren leipä, jonka kantaesitys oli vuoden 1939 tammikuussa, heijastaa henkilöhahmojen mystistä kiintymystä kotitilaansa ja maahan. Niskavuori-sarjan kolmatta, **Niskavuoren nuori emäntä**, -näytelmää esitettiin talvisodan jälkeen Suomen kansallisteatterissa.

Toisen maailmansodan kynnyksellä Wuolijoki jatkoi luovaa työtään. Hänen tärkeimmät näytelmänsä valmistuivat yhteistyössä Bertolt Brechtin kanssa. Tunnetuin yhteistyönä valmistunut näytelmä on **Herra Puntila ja hänen renkinsä Matti**. Näytelmä sai alkunsa Wuolijoen **Sahanpuruprinsessa**-käsikirjoituksesta.

1940-luvun alussa Wuolijoki myi Marlebäckin kartanon ja osti tilalle vain 40 kilometrin päässä Helsingistä sijaitsevan Jokelan kartanon. Vallanpitäjät pitivät Jokelaa edelliseen verrattuna vieläkin vaarallisempaa valtion vastaisten tiedustelijoiden ja vakoilijoiden turvapaikkana.

Hella Wuolijoki pidätettiin 4.5.1943. Suomen poliisi syytti häntä vakoilusta, sillä hän auttoi neuvostoliittolaista laskuvarjodesanttia Kerttu Nuortevaa. SNTL:n ulkomaanantiedustelun päällikkö Pavel Sudoplatov vahvisti muistelmissaan Wuolijoen yhteistyön jatkuneen 25 vuoden ajan SNTL:n ulkomaan tiedustelun kanssa. Wuolijoki tuomittiin elinkautiseen, mutta vuonna 1944 hänet vapautettiin. Vankilassa vietetyn ajan Wuolijoki käytti kirjoittamiseen. Hän kirjoitti **Kummituksia ja kajavia** -kirjan sekä muistelmakirjat **Koulutyttönä Tartossa** ja **Yliopistovuodet Helsingissä**. En ollut vanki -kirjassa hän kuvaa vankeusaikaansa.

Hella Wuolijoki tyttärensä Vapun kanssa

Vuonna 1945 järjestetyissä vaaleissa Wuolijoki pääsi Suomen eduskuntaan. Vuosina 1945–1949 hän toimi Yleisradion pääjohtajana. Lokakuussa 1946 Wuolijoki matkusti Suomen delegaation mukana Moskovaan, jossa Stalin ja Molotov vastaanottivat heidät Kremlessä. Vuoden 1946 heinäkuussa, jolloin Wuolijoki vietti 60-vuotispäiviään, hän oli vallan ja kuuluisuuden huipulla. Vuonna 1948 Wuolijoki luopui paikastaan eduskunnassa ja hieman myöhemmin Yleisradion pääjohtajan tehtävästä ja jatkoi työtään kirjailijana ja kartanonomistajana. Valmistuivat **Kulkurin valssi**, jonka kantaesitys oli 1945 sekä **Kuningas hovinarrina** (1946). Viimeksi mainittu oli kuvaanollinen kunnianosoitus Juhani Liiville

ja Eino Leinolle. Vuonna 1949 ohjattiin Wuolijoen seuraava näytelmä - **Työmiehen perhe**. Niskavuori-sarjan jatkoksi ilmestyi **Niskavuoren Heta**. Sarjan viimeisen näytelmän, **Entäs nyt, Niskavuori?**, ensi-ilta oli vuonna 1952. Kyseisen näytelmän Hella saneli sairautensa tähden sihteerilleen Brita Polttilalle. Näytelmän ensi-ilta oli 1953.

Vuonna 1952 Wuolijoki hoiti terveyttään Moskovassa neuvostopuolueelle ja valtionmiehille tarkoitettussa sairaalassa ja hoitolassa. Terveiden parannuttua hän kirjoitti muistelman **Minusta tuli liikenainen**.

Wuolijoen terveys alkoi valitettavasti huonota ja hän kuoli 2.2.1954.